

ประวัติและผลงานหมอดินอาสาดีเด่นเฉพาะสาขา ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔
สาขาที่ ๖ สาขา “การจัดทำจุด/ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดิน”

นางสมหมาย ดวงตัน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
๙๑/๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ประวัติและผลงานหมอดินอาสาดีเด่นเฉพาะสาขา ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔
 สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘
 สาขาที่ ๖ สาขา “การจัดทำจุด/ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดิน”

๑. ประวัติ

ชื่อ	:	นางสมหมาย ดวงตัน
ตำแหน่ง	:	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
ที่อยู่	:	บ้านเลขที่ ๙๑/๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี
ระดับการศึกษา	:	มัธยมศึกษาตอนปลาย
สถานภาพครอบครัว	:	สมรส
เบอร์โทรศัพท์	:	๐๘๙-๕๖๖-๔๒๙๔

นางสมหมาย ดวงตัน หมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์ ประกอบอาชีพทำการเกษตร ในอดีตใช้พื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๑๐ ไร่ เพื่อการปลูกข้าว และมีระบบการปลูก การจัดการพื้นที่แบบการเกษตรสมัยใหม่ คือการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรอย่างเข้มข้น จนเกิดปัญหา สภาพทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ต้นทุนการผลิตสูงมาก ตลอดจนราคาผลผลิตแปรปรวนจนไม่คุ้มกับการลงทุน ประกอบกับพื้นที่ไม่สม่ำเสมอ บางส่วนเป็นที่ดอน บางส่วนเป็นที่ลุ่ม เกิดปัญหาการจัดการน้ำ จนปี พ.ศ.๒๕๔๘ ได้รับคำแนะนำจากสถานีพัฒนาที่ดินอุดรดิษฐ์ ในด้านการปรับปรุงบำรุงดิน การบริหารจัดการพื้นที่ การผลิตและการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ จึงได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง จากพื้นที่ที่ใช้ทำนาอย่างเดียว มาเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งนาข้าวในที่ลุ่ม และไม้ผลในที่ดอน และแบ่งพื้นที่ขุดบ่อน้ำเพื่อสำรองน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และเลี้ยงปลาชนิดต่างๆ นำวิธีการปรับปรุงบำรุงดินที่ได้รับคำแนะนำ มาปรับใช้ จากความมุ่งมั่น ตั้งใจ จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ ๓ ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์ มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ นอกจากนี้ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินแล้ว ต่อมา นางสมหมาย ดวงตัน ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วยงาน เช่น จังหวัดอุดรดิษฐ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้เข้ามาสนับสนุนเพื่อใช้เป็นพื้นที่ต้นแบบในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาและเรียนรู้ด้านต่างๆ

ปัจจุบันพื้นที่ใช้เป็นสถานที่เรียนรู้ในหลายๆกิจกรรม ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยจุดเรียนรู้ ๖ กิจกรรม ได้แก่ จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้ปุ๋ยหมัก จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ ชุปเปอร์ พด.๒ จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ พด.๖ จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้น้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง พด.๗ จุดเรียนรู้การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และจุดเรียนรู้การใช้พืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน แปลงสาธิตและฐานเรียนรู้ ๔ กิจกรรม ได้แก่ แปลงสาธิตการปลูกข้าวลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี แปลงสาธิตการใช้น้ำหมักชีวภาพและสารไล่แมลงศัตรูพืชในผลไม้ ฐานเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการสาธิตการเลี้ยงปลาและกบโดยใช้ น้ำหมักชีวภาพ พด.๖ บำบัดน้ำเสีย ซึ่งเกษตรกรตลอดจนผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันภายในศูนย์ฯ ซึ่งจัดสร้างศาลาศูนย์เรียนรู้ เพื่ออำนวยความสะดวก ทั้งด้านเอกสาร สิ่งพิมพ์ วัสดุทัศน รวมถึงการแจกจ่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน

นอกจากงานของกรมพัฒนาที่ดินแล้ว ยังมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาประสานการพัฒนาเพิ่มเติม เช่น อบต. หาดสองแคว สนับสนุนสร้างโรงเรือนโครงการเฉลิมพระเกียรติฯ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จัดตั้งกลุ่มชุมชนเข้มแข็งทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้น

ด้วยผลงานที่เป็นรูปธรรม ในการดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่และรูปแบบการทำเกษตร จนประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ รวมทั้งการเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน นางสมหมาย ดวงตัน จึงเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปจนถึงหน่วยงานราชการและเอกชน ได้ติดต่อเข้ามาศึกษาดูงานและเชิญให้เป็นวิทยากรในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง จากการมุ่งมั่น และเสียสละของนางสมหมาย ดวงตัน ในการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของสาธารณะจนเป็นที่ประจักษ์ ทำให้ได้รับการประกาศเกียรติคุณและยกย่องจากหน่วยงานต่างๆ เช่น ได้รับรางวัลชนะเลิศ เกษตรกรสาขาอาชีพทำไร่นาสวนผสม ในงานประกวดคัดเลือกเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด ปี พ.ศ.๒๕๕๒ ของกรมส่งเสริมการเกษตร และเป็นตัวแทนระดับจังหวัดเพื่อคัดเลือกในการประกวดเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริของสำนักงาน กปร. เป็นต้น

๒. ทรัพยากรดินในบริเวณศูนย์เรียนรู้

พื้นที่บริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ ของนางสมหมาย ดวงตัน จำแนกอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ ๓๓ ชุดดินตะพานหิน (Taphan Hin series : Tph) การจำแนกดินเป็น Fine-silty, mixed, active, isohyperthermic Ultic Haplustals ซึ่งเกิดจากตะกอนน้ำพาบริเวณสันดินริมน้ำ มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นดินลึก การระบายน้ำดี ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแปร่งสีน้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็นดินร่วนเป็นดินร่วนปนทราย แปร่งสีน้ำตาลแดง มีลักษณะทางเคมีดั้งเดิม คือ ดินบนเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH ๖.๐-๗.๐) มีปริมาณอินทรีย์วัตถุต่ำ (๐.๕-๑.๐ %) ความจุในการแลกเปลี่ยนแคตไอออนปานกลาง (๑๐-๒๐ cmol/kg) ความอิ่มตัวด้วยเบสปานกลาง (๔๐-๖๐ %) ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์สูง (>๒๕ mg/kg) โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ปานกลาง (๖๐-๘๐ mg/kg) ซึ่งจัดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

ปัญหาการใช้ที่ดิน

หลังจากมีการใช้พื้นที่ทำการเกษตรมาเป็นเวลานาน โดยใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ละเว้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างสิ้นเชิง ทำให้ดินมีสภาพเสื่อมโทรม ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีปัญหาดินแน่นแข็ง เกิดชั้นดานใต้ชั้นไทรอยด์ สภาพพื้นที่ไม่ราบเรียบ บางส่วนเป็นที่ลุ่ม มีน้ำท่วมขังในช่วงฝนตกชุก บางส่วนเป็นที่ดอน พืชขาดน้ำช่วงฤดูแล้ง

เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการดิน/แก้ปัญหา

เพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นางสมหมาย ดวงตัน จึงดำเนินการปรับพื้นที่ ปรับปรุงแปลงนาบางส่วนเป็นยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล พืชผักสวนครัว และขุดบ่อน้ำเพื่อสำรองน้ำไว้ในฤดูแล้ง ดำเนินการปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดต่างๆ ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และน้ำหมักชีวภาพ โดยละเว้นการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชอย่างสิ้นเชิง บริเวณขอบบ่อน้ำ ดำเนินการปลูกหญ้าแฝก เพื่อลดการพังทลายของขอบบ่อ และกรองตะกอนดินไม่ให้ไหลไปสะสมในบ่อน้ำ ทำให้ลดการตื้นเขินของแหล่งน้ำได้

จากผลการวิเคราะห์ดินปัจจุบัน พบว่าดินมีค่าความเป็นกรดเป็นด่าง ๖.๔ ซึ่งเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ ๓๕ mg/kg อยู่ในระดับสูง ปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ ๖๐ mg/kg อยู่ในระดับปานกลาง ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ๓.๐๑ % อยู่ในระดับค่อนข้างสูง และความหนาแน่นรวมของดิน ๑.๖๑๒ g/cm^๓ ซึ่งอยู่ในระดับปกติ จากภาพรวมของผลการวิเคราะห์ดินดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การดำเนินการปรับปรุงดินในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม มีสภาพแน่นแข็ง ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ดีขึ้นทั้งทางกายภาพ และเคมีเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของพืช

๓. กิจกรรมที่สำคัญ

สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่

นางสมหมาย ดวงตัน มีพื้นที่แปลงสาธิต/ฐานการเรียนรู้การจัดการที่ดินทั้งหมด ๙ ไร่ ๓ งาน โดยใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วางผังพื้นที่ทำสวนผสมผสาน ได้แก่ นาข้าว ไม้ผล และผักชนิดต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. นาข้าว จำนวน ๓ ไร่ ๒ งาน

๒. ไม้ผลผสมผสาน จำนวน ๖ ไร่

ฝรั่ง	จำนวน	๒๐๐	ต้น
มะปราง	จำนวน	๒๐๐	ต้น
กระท้อน	จำนวน	๓๐	ต้น
กล้วย	จำนวน	๑๐๐	ต้น

ส้มโอ	จำนวน	๕๐	ต้น
น้อยหน่า	จำนวน	๒๐	ต้น
มะพร้าวน้ำหอม	จำนวน	๕๐	ต้น
ไผ่	จำนวน	๒	ต้น
มะนาว	จำนวน	๑๐	ต้น

ริมร่องสวนปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลาย ดัดตั้งระบบน้ำหยดในแปลงไม้ผล เพื่อการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ผักสวนครัว

ผักสวนครัวต่าง ๆ ได้แก่ ชะอม ฟัก กะเพรา ตะไคร้ แคน

๔. พื้นที่สระน้ำประมาณ ๐.๕ งาน เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ปลูกหญ้าแฝกล้อมรอบขอบสระ และเลี้ยงปลา เช่นปลาตะเพียน ปลาจีน และปลาสวาย เป็นต้น เลี้ยงปลาตูกบักอูย และเลี้ยงกบในกระชัง ๑ ใบ โดยใช้อาหารตามธรรมชาติและใช้น้ำหมักชีวภาพ โดยใช้สารเร่ง พด.๖ บำบัดน้ำเสียเพื่อช่วยในการปรับสภาพน้ำ

๕. พื้นที่ร่องสวนไม้ผลผสมผสาน มีแถบหญ้าแฝกล้อมรอบขอบร่องสวน ป้องกันการพังทลายของขอบร่องสวน และใช้ใบหญ้าแฝกคลุมโคนไม้ผล ช่วยรักษาความชื้นในดิน และคลุมวัชพืช

๓.๑ จุดเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินเป็นแหล่งฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรทั่วไป เข้ามาศึกษาดูงาน มีจุดเรียนรู้จำนวน ๖ แห่งดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้ปุ๋ยหมัก

เนื่องจากพื้นที่ของนางสมหมาย ดวงตัน เดิมเป็นพื้นที่ที่ดินแน่นแข็ง มีชั้นดานขาดความอุดมสมบูรณ์ ได้มีการใช้ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน และปัจจุบันมีการใช้ปุ๋ยหมักในพื้นที่ไม้ผลผสมผสาน ประมาณ ๒๕ กก.ต่อต้นต่อปี โดยในการผลิตปุ๋ยหมัก จะใช้วัสดุในพื้นที่ ประกอบด้วย

- ฟางข้าว ผักตบชวา ๑,๐๐๐ กิโลกรัม
- มูลสัตว์ ๒๐๐ กิโลกรัม
- น้ำหมักชีวภาพ ๑๐ ลิตร
- สารเร่งซูปเปอร์ พด.๑ ๑ ชอง

๓.๑.๒ จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ ชุปเปอร์ พด.๒

มีการใช้น้ำหมักชีวภาพ ชุปเปอร์ พด.๒ ในแปลงไม้ผลและพืชผัก โดยจะทำการฉีดพ่น ในอัตรา ๕๐ ซีซี ต่อน้ำ ๒๐ ลิตรต่อครั้ง โดยทำการฉีดพ่นทุกๆ ๑๕ วัน ในช่วงระยะบำรุงต้น โดยใช้วัสดุดังนี้

- หอยเชอรี่	๓๐ กิโลกรัม
- ผลไม้ (กล้วย มะละกอ)	๑๐ กิโลกรัม
- กากน้ำตาล	๑๐ กิโลกรัม
- น้ำ	๑๐ ลิตร
- สารเร่งซุปเปอร์ พด.๒	๑ ชอง

๓.๑.๓ จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ พด.๖

มีการใช้น้ำหมักชีวภาพ พด.๖ ในบ่อน้ำเพื่อทำความสะอาดบ่อปลา โดยใช้วัสดุ ดังนี้

- เศษอาหาร	๔๐ กิโลกรัม
- กากน้ำตาล	๑๐ กิโลกรัม
- น้ำ	๑๐ ลิตร
- สารเร่ง พด.๖	๑ ชอง

โดยมีการเลี้ยงปลากินพืช เช่น ปลาตะเพียน ปลาจิ้น และปลาสร้อย เป็นต้น และเลี้ยงปลาตู้กบักอูย และกบในกระชัง ๑ ใบ โดยใช้อาหารตามธรรมชาติและใช้น้ำหมักชีวภาพ พด.๖ เพื่อช่วยในการปรับสภาพน้ำ บำบัดน้ำเสีย

๓.๑.๔ จุดเรียนรู้การผลิตและการใช้น้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง จากสารเร่ง พด.๗

มีการใช้น้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง พด.๗ ในแปลงไม้ผลและพืชผัก จะทำการฉีดพ่นเพื่อป้องกันแมลงต่างๆ ๑๕ วัน โดยผสมกับน้ำหมักชีวภาพจุลินทรีย์ พด.๒ ฉีดพ่นพร้อมกัน

๓.๑.๕ จุดเรียนรู้การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

มีการปลูกหญ้าแฝกตามแนวขอบร่องสวนและรอบสระน้ำเพื่อรักษาความชื้นและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ลดค่าใช้จ่ายในการขุดลอกแหล่งน้ำ

๓.๑.๖ จุดเรียนรู้การใช้พืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน

มีการหว่านเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) ในอัตรา ๕ กิโลกรัมต่อไร่ ก่อนทำนาข้าว หลังจากปอเทือง ออกดอก ๕๐% ทำการไถกลบ และปลูกถั่วพุ่มดาระหว่างแถวไม้ผล เมื่อออกดอกจึงทำการตัดด้วยเครื่องตัดหญ้า และสับกลบเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน เพิ่มธาตุอาหารพืชและอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน รวมทั้งปรับโครงสร้างดิน

๓.๒ แปลงสาธิต

๓.๒.๑ แปลงสาธิตการปลูกข้าวลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ในพื้นที่ ๓ ไร่ ๒ งาน ปลูกข้าวพันธุ์ พิษณุโลก ๒ และพันธุ์สุพรรณบุรี ๓ ปีละ ๒ ครั้ง และมีการปลูกพืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) ทำการไถกลบเมื่อออกดอก เต็มที่ ปีละ ๑ ครั้ง เป็นการพักดินและปรับปรุงบำรุงดิน แล้วจึงปลูกข้าวตาม หลังเก็บเกี่ยวข้าวจะหมักฟางข้าวไว้ในนาโดยการปล่อยน้ำเข้านาพร้อมกับนำสารเร่งซุเปอร์ พด.๑ประมาณ ๑ ของ กับน้ำหมักชีวภาพซุเปอร์ พด.๒ ประมาณ ๒ ลิตร ผสมกับน้ำ ๑๐๐ ลิตร/ไร่ ราดให้ทั่ว แล้วตีตอซังและฟางข้าวให้จมดิน หมักไว้ประมาณ ๑๐ วัน จึงไถทำเทือกหว่านข้าวในฤดูต่อไป รวมทั้งใช้น้ำหมักชีวภาพซุเปอร์ พด.๒ และน้ำหมักชีวภาพสารเร่ง พด.๗ ฉีดพ่นในนาข้าว เร่งการเจริญเติบโตและป้องกันแมลงศัตรูพืช เพื่อลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช

๓.๒.๒ แปลงสาธิตการใช้น้ำหมักชีวภาพและสารไล่แมลงศัตรูพืชในไม้ผลและพืชผักสวนครัว สาธิต การใช้น้ำหมักชีวภาพ โดยใช้สารเร่งซุเปอร์ พด.๒ และการใช้น้ำหมักชีวภาพในการป้องกันแมลงศัตรูพืชโดยใช้ สารเร่ง พด.๗ เพื่อบำรุงผล และรสชาติผลไม้ ทำให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพดี หวานกรอบ รวมทั้งมีการฉีดพ่นน้ำหมัก ชีวภาพ พด.๗ ป้องกันแมลงศัตรูพืชสม่ำเสมอ ก่อนการระบาดของหนอนและแมลง

๓.๒.๓ ฐานเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกรอบๆ คลอง แนวขอบร่องสวน และสระน้ำ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

๓.๒.๔ การสาธิตการเลี้ยงปลาและกบโดยใช้น้ำหมักชีวภาพ พต. ๖ บำบัดน้ำเสีย โดยเลี้ยงปลาในบ่อน้ำ เช่น ปลาตะเพียน ปลาจีน และปลาสวาย เป็นต้น ส่วนกระชัง ๑ ใบเลี้ยงปลาตุ๋กบักอู๋ และเลี้ยงกบ โดยใช้ อาหารตามธรรมชาติและใช้น้ำหมักชีวภาพ โดยใช้สารเร่ง พด.๖ เพื่อช่วยในการปรับสภาพน้ำ บำบัดน้ำเสีย

๓.๓ ศาลาศูนย์เรียนรู้ เพื่อใช้เป็นที่แลกเปลี่ยนความรู้ และจัดนิทรรศการต่าง ๆ ด้านงานพัฒนาที่ดิน ซึ่งเกษตรกรตลอดจนผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันภายในศูนย์ฯ ซึ่งจัดสร้างศาลาศูนย์เรียนรู้ เพื่ออำนวยความสะดวก ทั้งด้านเอกสาร สิ่งพิมพ์ วัสดุทัศน รวมถึงการแจกจ่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน

ภาพบริเวณศาลาศูนย์เรียนรู้ฯ

๔. ผลสำเร็จของงานในเชิงปริมาณและคุณภาพ (outputs)

ความสามารถของหมอดินอาสาในการถ่ายทอด

นางสมหมาย ดวงตัน เป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน และสาขาด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี จึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ทั้งกรมพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานอื่นๆ อีกหลายหน่วยงาน ซึ่งนอกจากเป็นผู้ดูแล และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ศูนย์เรียนรู้ฯ แล้ว หมอดินสมหมาย ดวงตัน ยังเป็นประธานกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์ มีสมาชิก ๕๐ ราย โดยนางสมหมาย ดวงตัน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และให้คำแนะนำ ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี โดยการดำเนินงานของกลุ่มฯ มีการผลิตปุ๋ยหมัก จากสารเร่ง ชุปเปอร์ พด.๑ จำนวน ๓-๕ ตันต่อปี มีการผลิตน้ำหมักชีวภาพ จากสารเร่งชุปเปอร์ พด.๒ และสารเร่ง พด.๖ จำนวน ๘๐๐ ลิตรต่อปี และมีการผลิตน้ำหมักสมุนไพร จากสารเร่ง พด.๗ จำนวน ๘๐๐ ลิตรต่อปี เพื่อแบ่งปันกันใช้ในกลุ่มสมาชิก หากปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตได้มีปริมาณมากและเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกภายในกลุ่ม แล้วจึงจะมีการจำหน่ายเพื่อนำรายได้เข้าสู่กลุ่มฯ สำหรับใช้บริหารจัดการ จัดซื้อกากน้ำตาลและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ต่อไป

นางสมหมาย ดวงตัน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มฯ เกี่ยวกับการผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพจากสารเร่งชุปเปอร์ พด.๒ สารเร่ง พด.๖ และน้ำหมักสมุนไพร จากสารเร่ง พด.๗ เพื่อเร่งการเจริญเติบโต เพิ่มผลผลิตและคุณภาพ ป้องกันแมลงศัตรูพืชในนาข้าว ไม้ผล และพืชผัก ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ผลผลิตที่ได้จากสวนมีรสชาติดี และปราศจากสารเคมี ทำให้เป็นที่ยอมรับและความต้องการของผู้บริโภค จนบางช่วงผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด หรือบางครั้งพ่อค้าคนกลางจะมาซื้อถึงที่สวน

นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มฯ เกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักจากสารเร่งชุปเปอร์ พด.๑ และเป็นวิทยากรให้ความรู้ คำปรึกษาดังกล่าว ทำให้สมาชิกมีปุ๋ยอินทรีย์ใช้ ค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีลดลง และดินมีคุณภาพดีขึ้น รวมทั้งผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณเพิ่มขึ้น ส่งผลให้สมาชิกมีรายได้และความเป็นอยู่ดีขึ้น

จากตัวอย่างผลงานข้างต้น จะเห็นว่า หมอดินสมหมาย ดวงตัน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากรที่ดี จนหน่วยงานต่างๆ เชิญให้เป็นวิทยากรในกิจกรรมต่างๆ มากมาย อาทิเช่น

- เป็นวิทยากรโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง เทศบาลท่าสัก
- เป็นวิทยากรโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนอุดรดิษฐ์
- เป็นวิทยากรโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้ หมู่ ๑๑ ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์

ผลงานและรางวัลที่ได้รับ

จากความมุ่งมั่น เสียสละของนางสมหมาย ดวงตัน ในการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ ทำให้ได้รับการยอมรับและยกย่องจากหน่วยงานต่างๆ อาทิเช่น

ปี พ.ศ.๒๕๕๒

- ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนจัดตั้งเป็น “ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์”

- ได้รับรางวัลชนะเลิศ เกษตรกรสาขาอาชีพทำไร่นาสวนผสม งานประกวดคัดเลือกเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด ปี พ.ศ.๒๕๕๒

- ได้เป็นตัวแทนระดับจังหวัดเพื่อคัดเลือก การประกวดเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ ของสำนักงาน กปร.

ปี พ.ศ.๒๕๕๓

- ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนระดับอำเภอจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขา อำเภอดรอน จังหวัดอุดรธานี จัดตั้งเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาที่มีจำนวนผู้มารับบริการฯ แจกจ่ายผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน จะมีจำนวนเกษตรกรที่มารับ บริการประมาณ ๘๐-๙๐ คนต่อปี รวมทั้งมีจำนวนผู้เยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ฯ ประมาณ ๕๐๐ คนต่อปี

๕. ผลสัมฤทธิ์ (Outcome)

ด้วยความสำเร็จในการพลิกฟื้นพื้นที่ของตนเอง ในการทำไร่นาแบบผสมผสานจนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นตัวอย่างต่อเกษตรกรรายอื่นๆ รวมทั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน ที่พร้อมจะ ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ จึงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งหน่วยงานราชการและ เอกชน ได้เข้ามาศึกษาดูงานสวนแบบผสมผสาน จึงได้กลายเป็นจุดถ่ายทอดความรู้เรื่องการปลูกผลไม้ ทำนา เลี้ยงปลาในร่องสวน และที่สำคัญเป็นจุดถ่ายทอดเรื่องการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมัก ชีวภาพ และปลูกหญ้าแฝกรอบขอบสระน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้กับเกษตรกรทั่วไป ทั้งในพื้นที่และต่าง พื้นที่

ภาพกิจกรรม

การตัดพืชปุ๋ยสดคลุมดินและนำมาทำปุ๋ยหมัก โดยใช้สารเร่งซูเปอร์ พด.๑

การแบ่งปันปุ๋ยหมักใช้ในกลุ่มสมาชิก

การผลิตน้ำหมักชีวภาพ โดยใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.๒

การผลิตน้ำหมักชีวภาพ เพื่อป้องกันแมลงศัตรูพืช โดยใช้สารเร่ง พด.๗

การผลิตน้ำหมักชีวภาพ จืดพ่นในแปลงผัก

การปลูกหญ้าแฝกรอบๆ ร่องน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

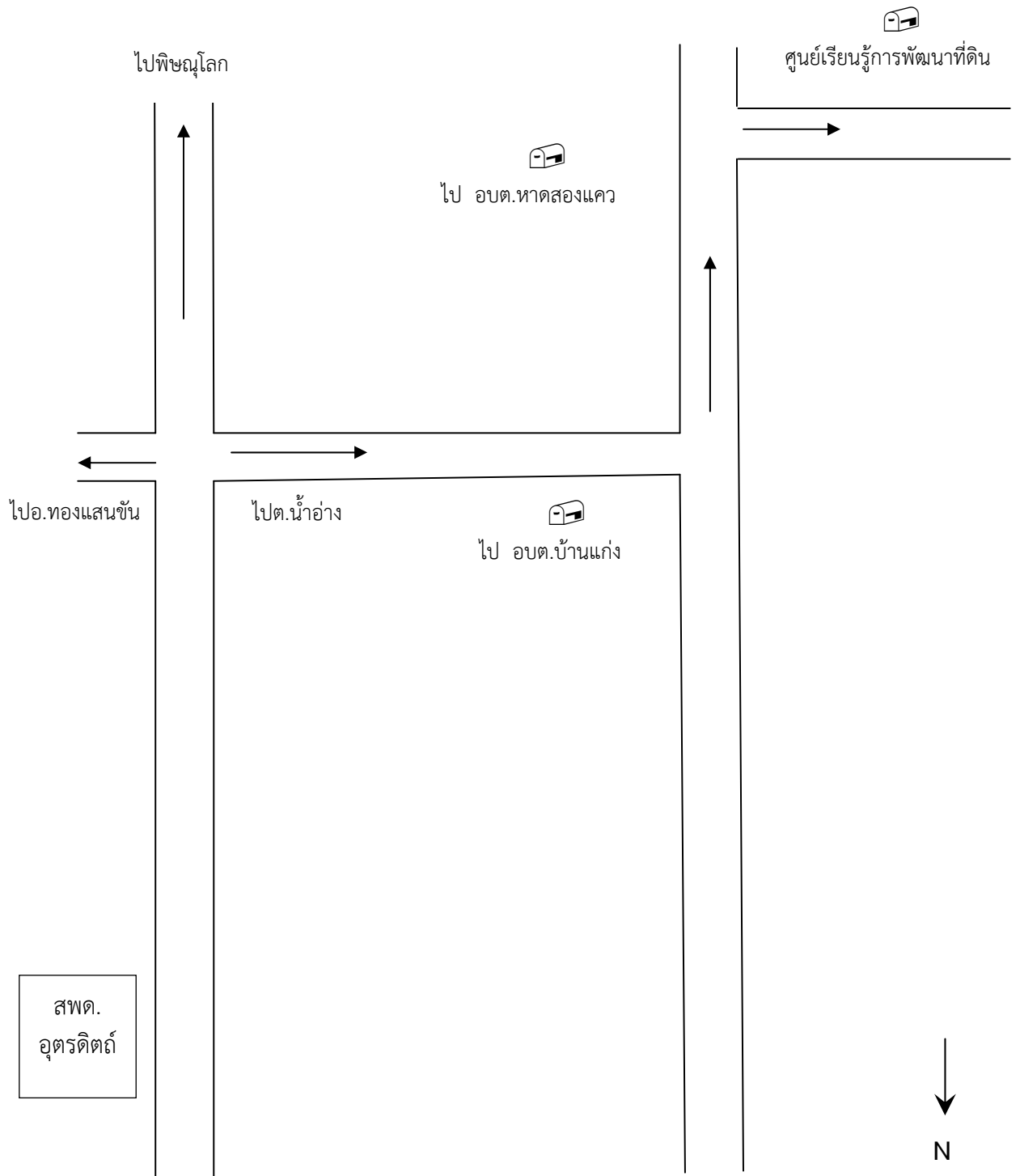

การใช้น้ำหมักชีวภาพ ฉีดพ่นในแปลงไม้ผล

สาธิตการทำหมักต้มกลั่นสมุนไพร

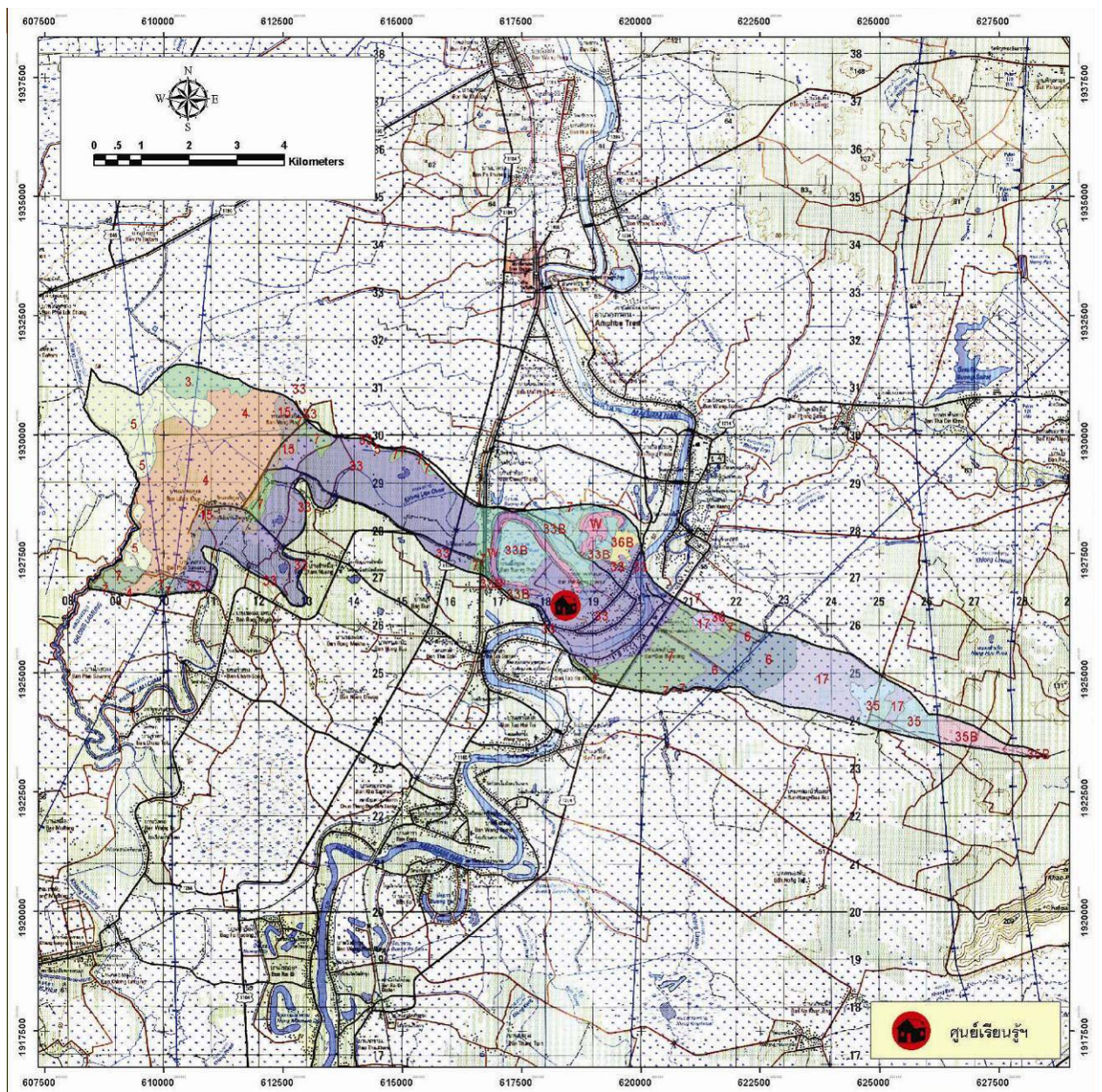
แผนที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินของหมอดินสมหมาย ดวงตัน
หมู่ที่ ๓ ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซีเชิงเลข
ศูนย์เรียนรู้ฯ นางสมหมาย ดวงตัน

แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินบริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ นางสมหมาย ดวงตัน

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซีแสดงการใช้พื้นที่ ศูนย์เรียนรู้ฯ นางสมหมาย ดวงตัน

